

Кибер-знание

Христо Вълчев

The emergence of the Internet entailed the emergence of two new types of knowledge – knowledge based wholly or partially on information from the Internet, and knowledge about the use of the Internet. These two new types of knowledge can be subordinated under the term “cyber-knowledge”. In the present essay I consider the different aspects of cyber-knowledge – its content, its form and the way it is gained. The knowledge based on information from the Internet I call “cyber-knowledge of type one”, and the knowledge about the use of the Internet I call “cyber-knowledge of type two”.

Key words: content, cyber-knowledge, digitizing, form, information, knowledge, the Internet,

Успоредно с появата на интернет се появяват два нови типа знание – знание, основано изцяло или отчасти на информация от интернет, и знание относно употребата на интернет. Тези два нови типа знание могат да бъдат обобщени под термина „кибер-знание“. В настоящия текст ще разгледам различните аспекти на кибер-знанието – какви са неговите съдържание и форма и как то може да бъде придобивано. За краткост по-долу ще наричам знанието, основано на информация от интернет „кибер-знание от първи тип“, а знанието относно употребата на интернет – „кибер-знание от втори тип“.

1. Съдържание на кибер-знанието.

Съдържание на знанието на даден човек аз наричам това, относно което този човек има знание. Аналогично, съдържанието на кибер-знанието на даден човек е това, относно което този човек има кибер-знание. Настоящият текст обаче не се занимава с кибер-знанието на някой отделен човек, а с кибер-знанието изобщо. Съдържанието на кибер-знанието изобщо аз определям по следния начин.

Съдържание на кибер-знанието е това, относно което е възможно някой да придобие кибер-знание.

Терминът „възможно“ в това определение може да се разбира по два начина – като „практически възможно“ и като „теоретически възможно“ (или, още, „принципно възможно“). В първия случай става въпрос за кибер-знанието, което можем да придобием на практика в настоящия момент от развитието на интернет, а във втория случай става въпрос за кибер-знанието, което бихме могли да придобием в един идеален свят, в който интернет е достигнал максималното си ниво на развитие и пълнота. Така съдържанието на кибер-знанието във втория случай включва в себе си съдържанието на кибер-знанието в първия случай. Това ни дава възможност да говорим в първия случай за съдържание на кибер-знанието в тесен смисъл, а във втория – за съдържание на кибер-знанието в широк смисъл. В следващите редове ще разгледам съдържанието на кибер-знанието както в широк, така и в тесен смисъл.

- **Съдържание на кибер-знанието от първи тип.**

Съдържанието в тесен смисъл на кибер-знанието от първи тип се определя от информацията, която в момента е качена в интернет. Тази информация е огромно количество и постоянно се променя, което прави нейното подробно описание непосилна задача. Тук ще кажа само че тази информация обхваща всички сфери на знанието. Съдържанието в широк смисъл на кибер-знанието от първи тип от своя страна се определя от това каква информация може да бъде качвана в интернет. Дадена информация може да бъде качена в интернет тогава и само тогава, когато може да бъде дигитализирана. Коя информация обаче може да бъде дигитализирана?

Информацията по принцип може да бъде разделена на два вида:

- *Сетивна.* Сетивната информация относно нещо е онази информация относно това нещо, която се придобива чрез петте сетива – зрение, слух, допир, обоняние и вкус.
- *Абстрактна.* Абстрактната информация относно нещо е онази информация относно това нещо, която се придобива чрез разсъждение или чрез комуникация с други индивиди.

Така например, някой може да научи, че в града е пристигнал цирк, като види опънатата шатра на цирка или като прочете за това във вестника. В първия случай човекът е придобил сетивна информация, тъй като е видял шатрата с очите си, а във втория случай човекът е придобил абстрактна информация, тъй като е разбрал за пристигането на цирка чрез комуникация (комуникация между него и хората, които пишат и издават вестника).

Всяка абстрактна информация може да бъде дигитализирана. От сетивната информация обаче при настоящото ниво на развитие на техниката може да бъде дигитализирана само онази информация, която се възприема чрез зрението и слуха. Все пак, принципно е възможно в бъдеще да бъде открит начин информацията, която възприемаме чрез допира, вкуса и обонянието, също да бъде дигитализирана и съответно пресъздавана чрез подходящи устройства в различни точки от пространството и времето. Аналогично на ситуацията с кибер-знанието тук можем да говорим за дигитализиране в тесен и в широк смисъл. Така в широк смисъл всяка информация – независимо дали е сетивна или абстрактна – може да бъде дигитализирана и съответно качена в интернет. Следователно ако разглеждаме дигитализирането на информацията в широк смисъл, съдържанието в широк смисъл на кибер-знанието от първи тип е принципно неограничено.

Ако обаче разглеждаме дигитализирането в тесен смисъл, нещата стават по-неясни. Тази неяснота се дължи на трудността да се отговори на въпроса дали въз основа на сетивната информация можем да придобием знание, което не можем да придобием въз основа на абстрактната. Ако отговорът на този въпрос е отрицателен, то дори да разглеждаме дигитализирането в тесен смисъл, съдържанието в широк смисъл на кибер-знанието от първи тип отново е принципно неограничено. Ако обаче отговорът е положителен, то ако разглеждаме дигитализирането в тесен смисъл, съдържанието в широк смисъл на кибер-знанието от първи тип обхваща всичко освен нещата, за които можем да придобием знание единствено въз основа на информация, която се възприема чрез обонянието, вкуса и допира.

Въпросът дали въз основа на сетивната информация можем да придобием знание, което не можем да придобием въз основа на абстрактната, може да се свърже с един аргумент, който Франк Джаксън издига във философския дебат относно квалиите. Този аргумент е известен като „аргументът от знание“ (на английски „the knowledge argument“) и представлява мисловен експеримент, в който си представяме някаква Мери, която е брилянтен учен и знае всичко, което физиката може да каже за цветовете, само че цял живот е живяла в черно-бяла стая и единствените цветове, които е виждала, са черно, бяло и сиво. Представяме си също така, че в един момент Мери излиза от черно-бялата стая и за пръв път вижда други цветове. Дали в този момент Мери би научила нещо ново? Джаксън отговаря положително. Ако Мери наистина научава нещо ново, то отговорът на въпроса дали въз основа на сетивната информация можем да придобием знание, което не можем да придобием въз основа на абстрактната, също би бил положителен. Аз обаче ще се въздържа от вземане на позиция, тъй като въпросът излиза извън рамките, поставени от целите на настоящия текст.

- Съдържание на кибер-знанието от втори тип.

whyatt.com.au

© Tim Whyatt

В началото определих кибер-знанието от втори тип като знание относно употребата на интернет. Това означава, че съдържанието на кибер-знанието от втори тип е употребата на интернет. В най-общ план интернет може да бъде употребяван за две неща – общуване и обмен на блага. Тези два вида употреба от своя страна също могат да бъдат разделени на видове. Общуването през интернет може да бъде разделено на следните видове. Според времето, което отнема на събеседника да отговори, то може да бъде разделено на моментално (от английското „instant“, което се използва в словосъчетанието „instant message“; например при Facebook чат) и отложено (например при размяна на електронни писма). Според броя на събеседниците то може да бъде разделено на общуване насаме

(например при размяна на лични съобщения по Skype) и на групово общуване (например при конферентен разговор по Skype). Според публичността на разменените съобщения, то може да бъде разделено на лично (например при размяна на лични съобщения във форум) и публично (например при отговаряне на тема във форум). Според целта на самото общуване то може да бъде разделено на формално (например при провеждане на интервю за работа по Skype) и неформално. Неформалното от своя страна пък може да бъде разделено на общуване с цел удоволствие (например при чат с приятели или при игра в мрежа), общуване с цел организиране на среща или събитие (например уговаряне на среща на випуска, на протестно шествие и т.н.), общуване с цел намиране на партньор (например посредством сайт за запознанства) и други. Според средата, която се използва при размяната на съобщения, ако разглеждаме

дигитализирането в тесен смисъл, то може да бъде писмено (например при размяна на писмени съобщения по Skype), устно (например при телефонен разговор по Skype) и визуално (например при видео разговор по Skype), а ако я разглеждаме в широк смисъл към тези видове можем да говорим и за интернет общуване, при което взимат участие допирът, обонянието и вкусът.

Обменът на блага през интернет от своя страна може да бъде разделен на следните видове. Според реалността на благата той може да бъде разделен на обмен на реални блага (например при парични преводи или при пазаруване на дрехи), на виртуални блага (например при теглене на безплатна музика) и смесен (например при закупуване на електронни книги). Според целта, с която се прави, той може да бъде разделен на такъв с търговска цел (например при продажба на стари вещи в специализиран за това сайт) и на такъв без търговска цел (например при безкористно споделяне на клипове в YouTube или качване на собствени снимки във Facebook). Трябва да се отбележи, че към употребата на интернет за обмен на блага спадат и употребата на интернет търсачки (например Google) и на интернет реклама (например реклама през Facebook или поставянето на банер на даден уебсайт).

Всички изброени видове употреба на интернет се осъществяват посредством някакъв софтуер. В такъв смисъл съдържанието на кибер-знанието от втори тип включва работата с този софтуер. Ако разглеждаме съдържанието в тесен смисъл, този софтуер е софтуерът, който се използва в настоящия момент. Тук разнообразието отново е твърде голямо, за да се направи подробно описание, но може да се посочи най-разпространеният софтуер – Skype, Facebook, електронни пощи като gmail.com, Google, платформи за видео-споделяне като YouTube, електронни енциклопедии като Wikipedia и други. Ако разглеждаме съдържанието в широк смисъл, говорим за софтуера, който потенциално може да бъде създаден, чието описание, разбира се, е практически невъзможно.

2. Форма на кибер-знанието.

Знанието по принцип може да бъде разделено на два типа – знание на някакви факти и знание под формата на умение. Така например, да знаеш, че Отава е столицата на Канада или че ядрото на атома е съставено от протони и неутрони, е знание относно факти. От друга страна, да знаеш да плуваш или да караш колело е знание под формата на умение. За да разграничи тези два типа знание, Райл нарича първия „знание ‘че’“, а втория – „знание ‘как’“. Аналогично, можем да говорим за „кибер-знание ‘че’“ и „кибер-знание ‘как’“.

Кибер-знанието от първи тип не може да бъде под формата на умение, така че то е винаги кибер-знание ‘че’. Кибер-знанието от втори тип обаче може да бъде както знание ‘че’, така и знание ‘как’. Да вземем за пример изпращането на електронно писмо. От една страна някой може да знае да изпраща електронни писма, т.е. да има това умение. В такъв случай говорим за кибер-знание ‘как’. От друга страна, някой може да знае, че за да изпрати електронно писмо, трябва да напише текста на писмото, в определено поле, адресът на получателя в друго поле, да кликне върху

бутона „изпрати“, който се намира на това-и-това място и т.н. В такъв случай говорим за кибер-знание ‘че’.

3. Придобиване на кибер-знание.

Как се придобива кибер-знание от втори тип е ясно – човек ползва съответния софтуер, разучава функциите му, ако е по-сложен, може да прочете някакъв наръчник и т.н. При

придобиването на кибер-знание от първи тип обаче има някои специфики, които се дължат на особения характер на интернет. На първо място трябва да се отбележи това, че в интернет има голямо количество невярна информация. Създаването на книги, списания, филми и т.н. струва пари, което кара техните автори, издатели и т.н. да полагат особени усилия. Това повишава качеството на работата и съответно достоверността на информацията, ако целта е била да се постигне и сподели някакво знание. Публикуването на информация в интернет обаче е в общия случай безплатно, което позволява на всякакви хора да изкажат мнение по всякакви въпроси, независимо от това дали са компетентни по тях или не. Това означава, че при

придобиването на кибер-знание от първи тип човек трябва да положи особени усилия при определянето на достоверността на източника.

Обобщение.

Нека обобщим. Ако разглеждаме съдържанието в тесен смисъл, то съдържанието на кибер-знанието от първи тип обхваща цялата информация, която в настоящия момент е качена в интернет, а съдържанието на кибер-знанието от втори тип обхваща работата със софтуерът, който се използва в момента за общуване и обмен на блага през интернет. Ако разглеждаме съдържанието в широк смисъл, то съдържанието на кибер-знанието от първи тип обхваща всяка информация, която може да бъде дигитализирана (ако разглеждаме дигитализирането в широк смисъл, тук става въпрос за цялата информация, която човек принципно може да добие, а ако разглеждаме дигитализирането в тесен смисъл, трябва да изключим информацията, която можем да добием единствено посредством обонянието, вкуса и допира), а съдържанието на киберзнанието от втори тип обхваща работата с всеки софтуер, който принципно може да бъде създаден. Що се отнася до формата, кибер-знанието от първи тип може да бъде единствено под формата на знание на факти, а кибер-знанието от втори тип може да бъде както под формата на знание на факти, така и под формата на умение. Придобиването на кибер-знание от своя страна пък е специфично с това, че е нужно човек да положи особени усилия при определянето на достоверността на източника.

